

analysis and prognostication of demand for pharmaceutical goods in the complement of models and methods of global pharmaceutical market research.

The use of methods of economic and mathematical modeling is the means of research and prognostication of demand in the global pharmaceutical market.

The factors of forming of demand for pharmaceutical goods is a level of money economies in the different categories of families, composition and size of families, level of money economies at the different categories of population, standard of prices, consumption from the personal subsidiary economy.

The structural, functional, dynamic, simulation models of demand and consumption of pharmaceutical commodities are considered.

Methods of analysis and prognostication of demand for quality and reliable realization need the use of the specialized software.

The quality use of the methods driven to work needs the presence of informative data for protracted period of time.

Every certain method is used for the decision of set local task, it confirms the necessity of development of effective mechanisms for realization of the systems analysis of global pharmaceutical market for the increase of efficiency of administrative decisions taking into account the long-term tendencies of pharmaceutical industry, laws of demand and consumption of pharmaceutical commodities.

Key words: *global pharmaceutical market, models and methods, global pharmaceutical market research, pharmaceutical products, demand.*

УДК 331.5.024.5-057.6(477)

С.П. Калініна
С.П. Ланська

ЗАЙНЯТІСТЬ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано показники у сфері зайнятості та безробіття сільського населення, що сформувались протягом останніх років в Україні. Визначено основні тенденції, які переважно негативно впливають на зайнятість сільського населення держави. Обґрунтовано орієнтири щодо реформування системи забезпечення сільського господарства України висококваліфікованими кадрами.

Ключові слова: *сільське населення, зайнятість, безробіття, агрохолдінг, неформальна зайнятість.*

DOI 10.34079/2226-2822-2019-9-17-11-18

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку однією з найбільш складних проблем, вирішення якої потребує значних зусиль як на загальнодержавному, так і на галузевому рівні, є забезпечення зайнятості населення. Вирішення даної проблеми ускладнюється її комплексним характером, зокрема необхідністю врахування дії таких чинників, як техніко-економічні, соціально-культурні, організаційно-управлінські та ін. Крім того, питання зайнятості загострюється через економічну кризу, внаслідок чого відбувається скорочення кількості робочих місць і уповільнюється створення нових.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблематиці зайнятості населення загалом і зайнятості сільського населення зокрема присвячено праці зарубіжних вчених Дж. Кейнса, Ф. Кене, Т. Мальтуса, А. Маршалла, А. Оукена, М. Фрідмена, а також вітчизняних науковців В. Антонюк, Л. Безтелесної, В. Васильченка, О. Дороніної, А. Колота, Е. Лібанової, О. Могильного, Н. Муромець, І. Петрової, В. Петюха та інших. Одночасно динамічний розвиток економічної системи країни, з одного боку, і вплив кризових проявів, з іншого, спричиняють потужні трансформації у галузевому розрізі та у соціально-економічній системі загалом, що вимагає подальшого дослідження проблематики зайнятості населення як в цілому, так і у сільській місцевості зокрема.

Метою статті є аналіз проблем і викликів у сфері зайнятості сільського населення на сучасному етапі економічного розвитку України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Сільські території відіграють важливу роль у процесі формування будь-якої держави: в середньому у світі вони займають 75% від загальної площі, на них проживає 51% населення світу; на цих територіях виробляється 32% світового ВВП [1, с.126]. Соціально-економічний розвиток сільських територій є одним з пріоритетних напрямів стратегії розвитку більшості високорозвинених країн світу. Оцінюючи економічну складову даного процесу, слід зазначити, що за даними Державної служби зайнятості України, станом на 2018 р. у сільській місцевості проживало 31% зайнятого населення, у міській – 69% (рис.1). Рівень зайнятості населення, що проживає у сільській місцевості, становив 55%, у міській – 58,1% (рис.2).

При цьому у сільському господарстві, яке виступає основою економічного розвитку сільських територій, відбуваються суперечливі зміни, які переважно негативно впливають на зайнятість сільського населення. Так, за останні 15 років майже на 22% зменшилась кількість сільськогосподарських підприємств (у т.ч. на 30% – фермерських господарств), а чисельність найманих працівників на даних підприємствах скоротилась у 5 разів. На третину скоротилась і площа сільськогосподарських угідь, які перебували у власності, розпорядженні та користуванні сільських громад. Викладене свідчить, що сфера прикладання праці у секторі сільського господарства помітно звузилась. Ситуація з працевлаштуванням ускладнюється значними обсягами вивільнення робочої сили у короткий термін, а також монофункціональністю сільської зайнятості [3, с.73].

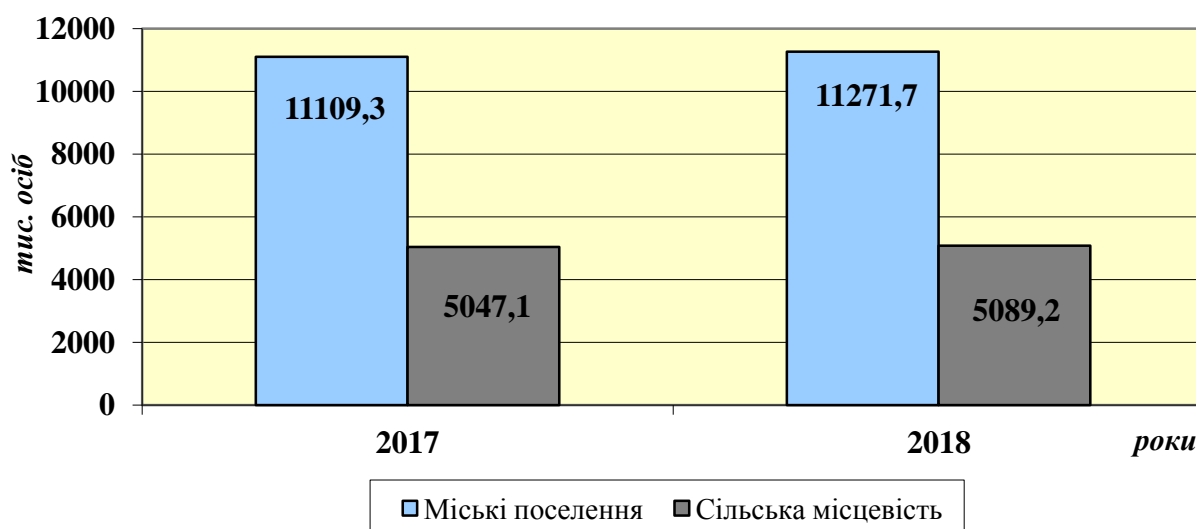


Рис.1. Чисельність зайнятого населення в Україні у сільській та міській місцевості у 2017-2018 рр., тис. осіб. [2]

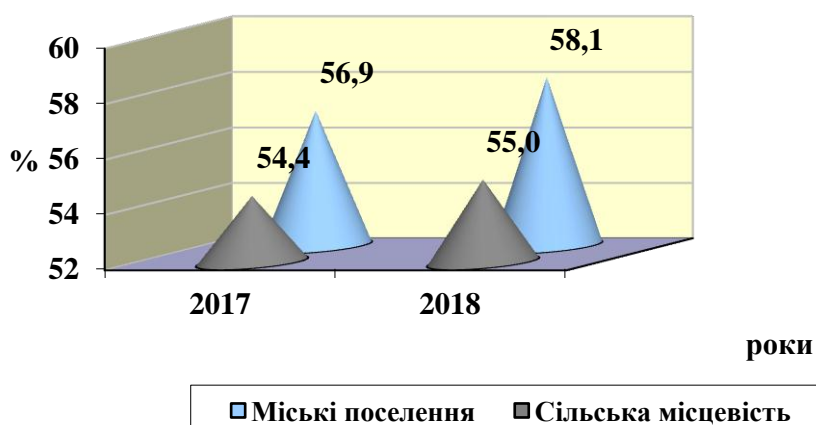


Рис. 2. Рівень зайнятості населення в Україні у сільській та міській місцевості у 2017-2018 рр., %% [2]

Водночас, у складі зайнятого населення лише 35,1% є найманими працівниками, тобто штатними і позаштатними (працюючими за договорами та за сумісництвом) працівниками підприємств. Найбільше працівників у сільській місцевості працювало у фермерських господарствах, частка яких у 2017 р. у загальній структурі суб'єктів господарювання становила 74,9%. Одночасно слід зауважити, що кількість господарюючих суб'єктів на селі у 2017 р. (45 558 од.) у порівнянні з 2013 р. зменшилась на 18,4% (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості діючих господарюючих суб'єктів у сільському господарстві України у 2013-2017 рр., за організаційно-правовими формами господарювання, од.*

Організаційно-правові форми господарювання підприємств	Роки					2017 р. у % до загальної кількості	2017 р. у % до 2013 р.
	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.		
Господарські товариства	8295	7750	7721	8700	6967	15,3	84,0
Приватні підприємства	4153	3772	3627	3752	3215	7,1	77,4
Виробничі кооперативи	810	674	596	738	448	1,0	55,3
Фермерські господарства	40856	39428	32303	33682	34137	74,9	83,6
Державні підприємства	278	228	241	222	199	0,4	71,6
Підприємства інших форм господарювання	1466	691	891	603	592	1,3	40,4
Усього	55858	52543	45379	47697	45558	100,0	81,6

* Інформацію за 2014 р. наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополь, з 2015 р. – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополь та без частини тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей.

Джерело [5]

Фактично сільськогосподарські підприємства на сьогодні є безальтернативним місцем працевлаштування в сільській місцевості, і відповідно – умовою подальшого існування сільських населених пунктів [4, с. 52].

Слід відзначити, що достатньо суперечливе місце серед сільськогосподарських підприємств займають агрохолдинги, діяльність яких призводить як до позитивних, так і негативних наслідків. З одного боку, за рахунок механізації, застосування біо- та агротехнологій практично всі сільськогосподарські роботи проводяться в дуже короткий термін. З іншого боку, переважна частина сільського населення з їх земельними ділянками перетворилась на донорів агрохолдингів, набуваючи в трудових ресурсному контексті в основному статусу офіційно зареєстрованих безробітних або неформально зайнятих через різке скорочення робочих місць внаслідок запровадження промислового способу сільськогосподарської діяльності (сучасна практика діяльності агрохолдингів свідчить, що вони мають за мету отримання надприбутків через використання сільськогосподарських угідь України за мінімальних витрат для підтримки життєдіяльності сільської місцевості [4, с. 52-53]).

В цілому, тенденція до зменшення зайнятості сільського населення у галузях первинного виробництва є прогресивною зміною, оскільки йдеться про скорочення ручної праці. Однак дане скорочення було б дійсно прогресивним явищем, якщо б вивільнення економічно активного населення із галузей первинного виробництва супроводжувалось його працевлаштуванням в інших секторах економіки. Але, як правило, цього не відбувається, що породжує збільшення неформальної (як правило, тимчасової) зайнятості в сільській місцевості [3, с. 75].

Зайнятість сільського населення в неформальному секторі економіки є достатньо серйозною проблемою. Існування самого даного сектору зумовлено структурними дисбалансами на ринку праці, збільшенням масштабів безробіття, поширенням бідності населення, яка охопила навіть зайнятих у формальному секторі економіки (бідність працюючих), зниженням економічної активності тощо [7].

Для виправлення ситуації слід запровадити принцип повернення частини прибутку територіям або сільським громадам, земельні ресурси яких використовують агрохолдинги. Ці кошти мають перераховуватись на рахунки сільських громад та використовуватись за цільовим призначенням – на покращення соціального обслуговування сільських жителів або на реальну підтримку підприємницьких структур, які беруть на себе зобов'язання зі створення робочих місць безпосередньо в населених пунктах, де вони розташовані, або у сусідніх за умови забезпечення їх транспортної доступності [3, с. 74].

Таким чином, на сьогодні на ринку сільської праці склалась вкрай несприятлива ситуація через обмежені можливості працевлаштування та відсутність диверсифікації господарської діяльності. Як наслідок – проблема безробіття на селі є вкрай актуальною, незважаючи на певне зменшення кількості і рівня безробіття у 2018 р. у порівнянні з 2017 р. Так, у 2018 р. серед мешканців сільської місцевості рівень безробіття за методологією МОП становив 9,2% у порівнянні з 9,9% у 2017 р. (рис 3, рис. 4). Причини такого скорочення обумовлені не покращенням ситуації на ринку праці, а несприятливими умовами щодо збереження і відтворення людських ресурсів. Низька ємність ринку праці у сільських населених пунктах, а також низький рівень життя сільського населення зумовлюють необхідність пошуку роботи не за місцем проживання, спричиняючи відтік найбільш активної та працездатної частини населення до міст (в Україні на сьогодні 54,9% сільського населення працює за межами сільських населених пунктів) та активізуючи зовнішню трудову міграцію. Крім того, спостерігається відчутна деформалізація зайнятості на селі через надмірне зростання сільського населення в особистих селянських господарствах [4, с. 54].

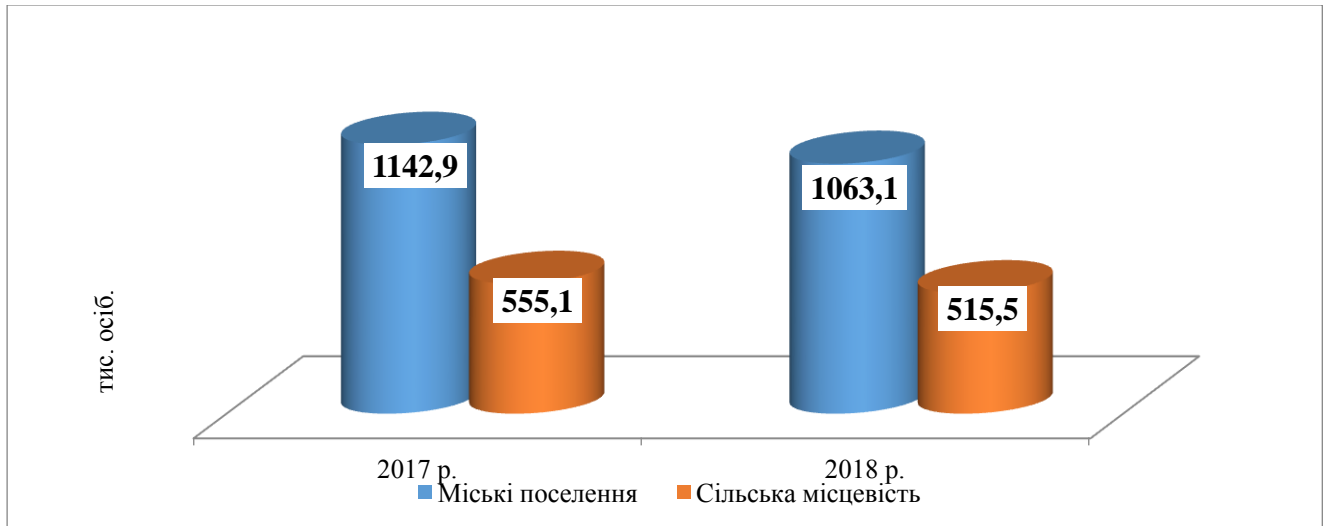


Рис. 3. Чисельність безробітного населення в Україні у сільській та міській місцевості у 2017-2018 рр., тис. осіб. [2]

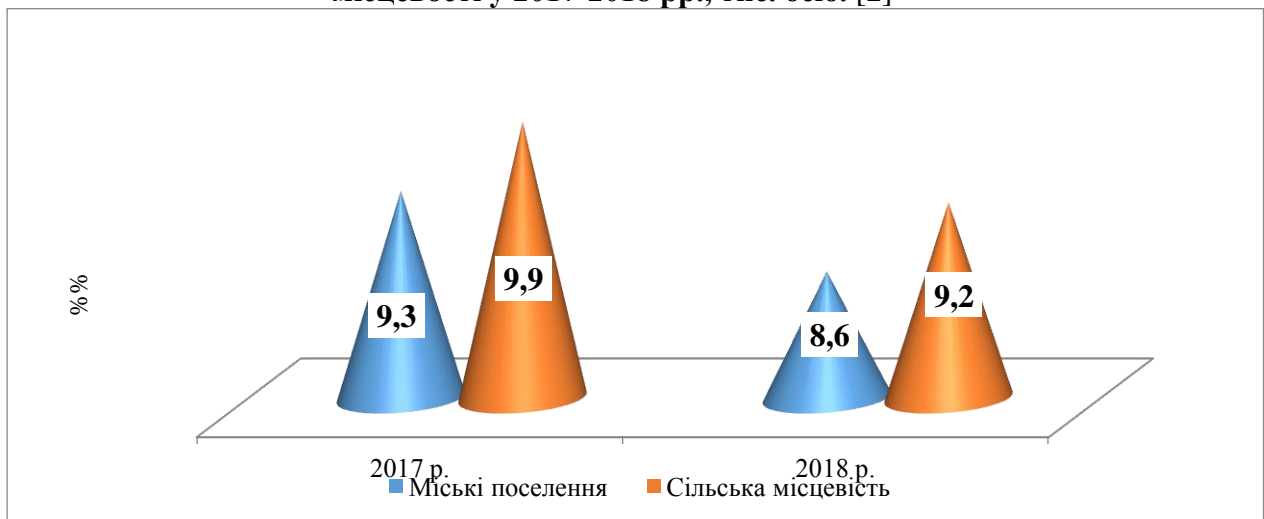


Рис. 4. Рівень безробіття в Україні у сільській та міській місцевості у 2017-2018 рр., тис. осіб. [2]

Одним з основних чинників, що гальмує розвиток сільського господарства, є нестача кваліфікованих кадрів. Кадрова політика в галузі не відповідає потребам сьогодення. Система закладів аграрної освіти виявилась не готовою до нових викликів, відстаючи від трансформаційних процесів в аграрному секторі економіки, і залишаючись орієнтованою на підготовку фахівців вузького профілю, в той час як сільськогосподарським підприємствам потрібні кадри з міждисциплінарною підготовкою, здатні до ефективної роботи в умовах агресивного ринкового середовища і зростаючих конкурентних викликів.

На сьогодні існує розбалансованість кадрової політики в галузі, адаптація системи підготовки професійних кадрів для аграрного сектора до нових умов фактично звелась до зменшення кількості закладів аграрної освіти, передачі аграрної освіти з юрисдикції Міністерства аграрної політики до Міністерства освіти і науки України, включення більшості профільних технікумів і коледжів до складу університетів, зменшення державного замовлення. Критичне обмеження фінансування розвитку матеріально-технічної бази протягом останніх десятиліть призвело до того, що навчальні заклади практично не мають сучасної техніки, обладнання, лабораторій, необхідних для

підготовки висококваліфікованих фахівців. Крім того, на відміну від світової практики, в Україні відсутні законодавчі норми щодо обов'язкової участі аграрних підприємств у професійній підготовці профільних фахівців [6, с. 41-42]. В результаті, більшість українських компаній, навіть заявляючи про дефіцит кадрів, практично не приймають участі у вирішенні проблем кадрового забезпечення, рівень взаємодії між роботодавцями та освітньою сферою є вкрай низьким [8].

За таких умов загострюється проблема працевлаштування випускників сільськогосподарських ВНЗ. За різними оцінками, за профілем отриманої спеціальності працюють лише 5-9% випускників. Також спостерігається тенденція до скорочення частки сільської молоді у складі студентів аграрних навчальних закладів, що неминуче призведе до скорочення кількості випускників, які повертатимуться працювати у сільську місцевість [6, с. 42].

Україні необхідні кардинальні зміни в системі підготовки кадрів для сільського господарства, розробка Державної стратегії реформування аграрної освіти [6, с. 42]. Перш за все, необхідно відновити практику надання преференцій абітурієнтам із сільської місцевості (на сьогодні їх частка не перевищує 25-30%, а за деякими спеціальностями – 5-9%). Для вирішення даної проблеми вбачається за доцільне [6, с. 43]:

- активізувати профорієнтацію сільської молоді під час шкільного навчання;
- знизити прохідний бал для сільської молоді;
- повернути квотування у вищих навчальних закладах для сільських дітей;
- відновити практику укладання договорів з державою (систему підготовки кадрів для сільського господарства за кошти держави) з подальшим працевлаштуванням у сільській місцевості та ін.

Висновки. Негативні тенденції зайнятості населення у сільській місцевості свідчать про процес звуження сфери прикладання праці на селі. Наслідком звуження сфери прикладання праці у сільській місцевості є зростання безробіття на даній території. Вивільнення трудових ресурсів із сільськогосподарської галузі супроводжується існуванням прихованого безробіття. Ситуація погіршується тим, що в сільській місцевості існують обмежені можливості забезпечення населення іншою, крім сфери сільськогосподарського виробництва, працею. Деструктивні тенденції у сфері підготовки фахівців для сільськогосподарської галузі об'єктивно зумовлюють процес подальшого погіршення умов відтворення зайнятості на селі.

Вищезазначене обумовлює необхідність подальших досліджень окресленої проблематики за такими напрямками: визначення механізмів переходу від моноструктурної до поліструктурної зайнятості на селі; відродження та подальший розвиток механізмів стимулювання малого бізнесу на селі через використання можливостей кооперативного напрямку; формування інвестиційно привабливих умов для розвитку сільського підприємництва; вдосконалення системи підготовки кадрів для потреб сільської місцевості відповідно до завдань регулювання сільського ринку праці; оцінка перспектив розширення сільської зайнятості з метою запобігання поширенню безробіття на селі.

Список використаної літератури

1. Стегней М. І. Сучасні напрями забезпечення сталого розвитку сільських територій: європейський досвід і українські реалії / М.І. Стегней // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 125-133 ; Stehnei M. I. Suchasni napriamy zabezpechennia staloho rozvytku silskykh terytorii: yevropeyskyi dosvid i ukraïnski realii / M.I. Stehnei // Aktualni problemy ekonomiky. – 2013. – № 3. – S. 125-133.

2. Зайнятість та безробіття у сільській місцевості у січні-травні 2019 року [Електронний ресурс] : аналітична записка // Державна служба зайнятості. – Режим доступу : <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68> ; Zainiatist ta bezrobittia u silskii mistsevosti u sichni-travni 2019 roku [Elektronnyi resurs] : analitychna zapyska // Derzhavna sluzhba zainiatosti. – Rezhym dostupu : <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>

3. Джегур Г. Зайнятість і безробіття сільського населення: сучасні тренди та інструменти їх згладжування / Г. Джегур // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. - 2016. - Вип. 42(1). - С. 71-81 ; Dzhehur H. Zainiatist i bezrobittia silskoho naseleння: suchasni trendy ta instrumenty yikh zghladzhuvannia / H. Dzhehur // Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii : Ekonomichni nauky. - 2016. - Vyp. 42(1). - S. 71-81.

4. Балановська Т. І. Розвиток підприємництва на сільських територіях: можливості та загрози / Т. І. Балановська, О. П. Гоголю // Інфраструктура ринку. – 2019. – Вип. 28. – С. 51-59 ; Balanovska T. I. Rozvytok pidpriemnytstva na silskykh terytoriiakh: mozhlyvosti ta zahrozy / T. I. Balanovska, O. P. Hohulia // Infrastruktura rynku. – 2019. – Vyp. 28. – S. 51-59.

5. Сільське господарство України за 2017 р. : стат. зб. / Державна служба статистики України. – Київ, 2018. – 245 с. ; Silske hospodarstvo Ukrainy za 2017 r. : stat. zb. / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. – Kyiv, 2018. – 245 s.

6. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки : наукова доповідь / за ред. О. М. Бородіної, О. В. Шубравської. – Київ, 2018. – 152 с. ; Ahrarnyi i silskiy rozvytok dlia zrostannia ta onovlennia ukraïnskoi ekonomiky : naukova dorovid / za red. O. M. Borodinoi, O. V. Shubravskei. – Kyiv, 2018. – 152 s.

7. Кашуба Я. М. Тенденції зайнятості у неформальному секторі економіки [Електронний ресурс] / Я. М. Кашуба // Ефективна економіка. – 2015. – № 8. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4233> ; Kashuba Ya. M. Tendentsii zainiatosti u neformalnomu sektori ekonomiky [Elektronnyi resurs] / Ya. M. Kashuba // Efektyvna ekonomika. – 2015. – № 8. – Rezhym dostupu : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4233>

Григоренко Ю. Ринок праці в 2018 році: Українці хочуть отримувати більше, ніж можуть дати роботодавці [Електронний ресурс] / Ю. Григоренко // 112.ua. – 2018. – 9 лютого. - Режим доступу : <https://ua.112.ua/statji/rynok-pratsi-v-2018-rotsi-ukraintsi-khochut-otrymuvaty-bilshe-nizh-mozhut-daty-robotodavtsi-431936.html> ; Hryhorenko Yu. Rynok pratsi v 2018 rotsi: Ukraintsi khochut otrymuvaty bilshе, nizh mozhut daty robotodavtsi [Elektronnyi resurs] / Yu. Hryhorenko // 112.ua. – 2018. – 9 liutoho. - Rezhym dostupu : <https://ua.112.ua/statji/rynok-pratsi-v-2018-rotsi-ukraintsi-khochut-otrymuvaty-bilshe-nizh-mozhut-daty-robotodavtsi-431936.html>

Стаття надійшла до редакції 07.06.2019.

S.P. Kalinina

S.P. Lanska

EMPLOYMENT OF RURAL POPULATION: PROBLEMS AND CHALLENGES AT THE MODERN STAGE OF ECONOMIC DEVELOPMENT IN UKRAINE

In article it was analyzed the indicators in the area of employment and unemployment of the rural population that have been formed in recent years in Ukraine. Were determined the main tendencies, which mostly negatively influence the employment of the rural population of the state. Were grounded the guidelines for reforming the system of providing agriculture in

Ukraine with highly skilled personnel.

The ensuring employment at the present stage of economic development is one of the most difficult problems. Socio-economic development of rural areas is one of the priority directions of the development strategy of most developed countries in the world. It was established that in the Ukrainian agriculture there are conflicting changes that negatively affect the employment of rural population.

Negative trends in employment in the rural areas of Ukraine indicate a process of narrowing the scope of rural labor in recent years. As a result, there is an increase in unemployment in these areas. The release of labor from the agricultural sector is accompanied by the appearance of hidden unemployment. The influence of agroholdings on the rural labor market is considered. It is established that activities of agroholdings lead to both positive and negative consequences for employment of the rural population. In addition, in rural areas, there are limited possibilities for providing non-agricultural labor to the population. There were destructive trends in the field of training specialists for the agricultural sector. There is a shortage of skilled personnel for agriculture. Human resources policy in the field does not meet the needs of the modern economy. These processes are an objective prerequisite for further deterioration of the conditions of reproduction of employment in the countryside.

The foregoing stipulates the need for further studies of the identified problem in several directions. First, the definition of the mechanisms of transition from monostructure to polystyrene employment in the countryside. Secondly, the revival and further development of mechanisms for stimulating small businesses in the countryside through the use of opportunities for a cooperative trend. Thirdly, the formation of investment-friendly conditions for the development of rural entrepreneurship. Fourthly, improvement of the training system for the needs of rural areas in accordance with the tasks of regulation of the rural labor market. Fifthly, an assessment of the prospects for expanding rural employment in order to prevent the spread of unemployment in the countryside.

Key words: *rural population, employment, unemployment, agroholding, informal employment.*

УДК 621.791.927.55

О.Ю. Нестеров

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗРАХУНОК ПАРАМЕТРІВ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ ПОЛІМЕРНИХ МАТЕРІАЛІВ

В даній статті аналізуються деякі економічні заходи екологічно чистої утилізації відходів полімерних матеріалів, показана перспективність розвитку теорії та технологій екструдювання. Метою даної роботи була розробка еколого-економічного чистого способу управління відходами вторинних полімерів за рахунок вдосконалення роботи екструдера шляхом визначення необхідних конструктивних параметрів шнека. За допомогою аналітичного розгляду процесу екструдювання в різних зонах екструдера, які характеризуються різними температурними умовами та насосним ефектом, визначені оптимальні параметри процесу екструдювання.

Ключові слова: *економічні заходи, екологічно чиста утилізація, екструдювання, полімерні матеріали, шнек, оптимальні параметри.*

DOI 10.34079/2226-2822-2019-9-17-18-25